

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ
AKADEMIA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARII
GRZEGORZEWSKIEJ
CONCORDIA UNIVERSITY OF EDMONTON
ГО "НТІ " ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ"
УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ГЛУХИХ
ЦЕНТР СЛУХОВОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ «АВРОРА»
ГО «АСОЦІАЦІЯ ДІЄВИХ ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ»

**Матеріали VIII Міжнародного конгресу
зі спеціальної педагогіки та психології «ОСВІТА ОСІБ З
ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ»**

(19-20 жовтня 2022 року)

м. Київ

УДК 376.378.147.

ОСВІТА ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ. Матеріали VIII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології, 2022. – 343 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками VIII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології **«Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу» (19-20 жовтня 2022 року).**

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

© Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України, 2022

© Автори статей, 2022

1. Дмітрієва О.І. Вивчення окремих аспектів ставлення студентів з типовим розвитком до студентів з порушеннями психофізичного розвитку / Інклюзивна освіта : досвід і перспективи : [монографія / Колектив авторів]; відп. ред. Г.В.Давиденко. Вінниця, 2016. С. 143-147.

2. Литовченко С.В. Психолого-педагогічний супровід навчання осіб з порушеннями слуху у вищих закладах (організаційний аспект) // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими освітніми потребами// Збірник наукових праць Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». № 5(7). 2008. <http://ap.uu.edu.ua/article/522>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 року № 6359 {Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 765 від 21.07.2021](#)} <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF#Text>

Дубовик О. М.,

доцент, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри спеціальної психології та медицини
Факультету спеціальної та інклюзивної освіти
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Андрусишина Т. В.,
практичний психолог

Комунального дошкільного навчального
закладу «Центр розвитку дитини «Я+Сім'я»»

ПРИНЦИПИ КАНІСТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Одним із ефективних методів психоосвітньої реабілітації, який допомагає дітям розвиватися, пізнавати та адаптуватися до навколишнього

середовища, є каністерапія. На сьогодні метод є дуже поширеним у Європі, Америці та швидко розвивається в Україні [1].

Каністерапія – один із видів анімалотерапії, метод лікування та реабілітації людини за допомогою спеціально відібраних і навчених собак під керівництвом кваліфікованих фахівців. Каністерапія як науковий метод починає набувати популярності з другої половини ХХ ст. Засновником каністерапії вважають американського психіатра Б. Левінсона [2]. Проведені дослідження підтвердили необхідність використання цієї методики у комплексній роботі з дітьми із психофізичними порушеннями.

Реабілітація за допомогою каністерапії – це процес і система психологічних, педагогічних заходів, спрямованих на усунення або більш повну компенсацію обмежень життєдіяльності, викликаних порушенням здоров'я, за допомогою взаємодії з собакою. Каністерапія покращує стан дітей з розладами аутистичного спектра, синдромом Дауна, ДЦП, синдромом дефіциту уваги і гіперактивності, із затримкою мовленнєвого розвитку, затримкою розумового розвитку та психофізичних порушеннях розвитку дитини. Дієвість методу каністерапії полягає в тому, що собака виступає суб'єктом взаємодії, здатним повною мірою створити ситуацію довіри, особистісної безпеки, виступає комунікативною ланкою для налагодження взаємин з дітьми та оточуючими людьми [1].

Ефективно використовується метод каністерапії у роботі з дітьми із особливими освітніми потребами й в Україні, у тому числі і в Комунальному дошкільному навчальному закладі «Центр розвитку дитини «Я + Сім'я». Заняття з собакою-терапевтом проводяться у центрі від громадської організації «В дитячих долонях».

Заняття проводять психолог, кінолог та спеціально навчена собака.

На перших заняттях з каністерапії відбувається знайомство дітей з собакою. Важливою метою на даному етапі є налагодження позитивного контакту між дитиною та собакою, створення відчуття безпеки та захищеності. Під час ситуативної гри (під керівництвом психолога та

кінолога) діти адаптуються до присутності собаки та контакту з нею, гладять її, дають команди. Завданням цього заняття є створити позитивні емоції, отримання задоволення від спілкування з собакою, подолання страху у взаємодії із оточуючими, покращення соціальної адаптації. Заняття стимулює розвиток органів чуття і сприйняття, активізує увагу, знижує рівень тривоги та емоційної напруги [2].

Діти з розладами аутистичного спектру можуть лякатися собаки: кричати, відвертатися, уникати тактильного контакту з собакою. Важливо створити позитивний або нейтральний образ собаки, тому потрібно контролювати її поведінку. Собака повинна стояти або дуже повільно рухатися, неприпустимі різкі рухи, імпульсивна поведінка, будь-які звуки, швидке наближення до дитини.

Позитивним результатом першого знайомства є відсутність реакції уникнення собаки, а також – інтерес, що виражається розгляданням собаки, повторенням слів, які психолог промовляє. Відмінним результатом першого заняття можна вважати активні дії дитини: погляд у очі, погладжування собаки, повторення дій і слів, звуків, вимовляння фраз, у яких є почуті нею слова. Чудовим результатом буде залучення дитини до гри з собакою.

Якщо контакт із дитиною налагоджений, потрібно чітко та емоційно-доброзичливо коментувати свої дії. Наприклад «Я гладжу собаку», «Собака лягла», «Собака йде», «Ти граєш із собакою». Закінчувати заняття потрібно також із коментарями на кшталт «Пора прощатися», стимулюючи дитину до розвитку соціальної поведінки та розуміння того, що відбувається.

Після успішного проходження етапу знайомства реалізовується наступний – навчання за допомогою собаки. Ці заняття спрямовані на поліпшення інтелектуальної та пізнавальної сфер дитини із використанням підготовленого дидактичного матеріалу. Для кожної дитини складність та зміст вправ підбирається психологом індивідуально, в залежності від її віку, можливостей, потреб і очікуваного результату. Собака стає «помічником у навчанні», мотивує до навчання та активізує можливості до засвоєння знань

[2]. У ігровій формі відбувається опанування матеріалу про кольори, форми, розміри, орієнтування у просторі, вивчення предметів та об'єктів оточуючого світу. Залежно від потреб дітей заняття має форму індивідуальних зустрічей або групової роботи.

Після досягнення позитивних або нейтральних реакцій дитини на собаку потрібно переходити до більш активної взаємодії, але робити це дуже повільно і поступово. Вправи потрібно чергувати, змінюючи їх тривалість і послідовність, щоб уникнути розвитку стереотипії. Але вітання, перша вправа та прощання мають бути стереотипними, це викликає у дитини заспокоєння та впевненість у «правильному перебігу подій» [3].

Враховуючи діагноз дитини потрібно застосовувати індивідуальний підхід з урахуванням її віку, характерологічних особливостей та специфічних потреб [4].

Таким чином, заняття з каністерапії сприяють стабілізації психоемоційного стану дітей з психофізичними порушеннями, корекції і розвитку когнітивної сфери, розумових і комунікативних здібностей, сприяють розвитку особистості, освіти та реабілітації.

Список літературних джерел:

1. Використання каністерапії в роботі з дітьми з вадами розумового розвитку та аутичними розладами / С. Герасіна, О. Мельничук // Humanitarium. – 2017. – С. 63-74. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2017_39_1_10.

2. Комар І. Соціально-педагогічні аспекти каністерапії / І. Комар, Л. Гальма // Молодь і ринок. – 2012. – № 4. – С. 96-99. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_4_23.

3. Мальцева М.Н. Каністерапия и аутизм – Режим доступу: <https://wolcha.ru/2081-kanis-terapiya-i-autizm.html>

4. Любимова, 2010 – Любимова Т. Л. Каністерапия как средство реабилитации детей с нарушением интеллектуального развития / Т.Л .

Любимова // Специальная психология. – №1. – 2010. – Режим доступу:
<http://psydog.ru/d/1009345/d/detisnarusheniyemintellektualnogorazvitiya.docx>

Душка А.Л.,
доктор психологічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими
потребами ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ І ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ДІТЕЙ З РАС

Сучасна система державного забезпечення дітей з РАС, знаходиться в стадії формування. Очевидною є необхідність активного включення (повного або часткового) даних суб'єктів в соціальне середовище. Рішення даної задачі можливе тільки в разі надання їм систематичної і цілеспрямованої допомоги в переході від ізоляції до адаптації в навколишньому світі і суспільстві. Така робота надасть не тільки позитивний вплив на особистість з РАС, але і принесе значний економічний і соціальний ефект, даючи можливість цій категорії стати частково або повністю незалежними і повноцінними членами соціуму.

В результаті аналізу наукової літератури та власних досліджень поняття «*психологічна корекція*» трактується нами як вид психічної корекції, спрямований на розвиток особистості в процесі її пізнавальної, емоційно-вольової, психофізичної і моторної діяльності.

На нашу думку, об'єктом психологічної корекції є процес психічного розвитку суб'єкта, зокрема, візуально-просторового сприйняття у індивідів раннього віку (з моменту народження до 7 років), з наявними відхиленнями. Суб'єктом виступають психологи, вчителі, вихователі спеціальних установ і